

НАУКОВА ТА ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ Л. КАРНО

Ткаченко С.С.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

Щоб судити про значимість та результативність внеску цієї династії вчених у світову спадщину наукових та технічних досягнень, досить розповісти всього лише про одного із них – політика, інженера, ученого Лазара Карно.

Народився 13 травня 1753 р. в багатодітній родині адвоката єврейського походження. У 1773 р. закінчив військову школу і вступив на службу в інженерні війська. Закінчив курс в Мез'єрській школі військових інженерів. Служив інженером в Кале й протягом 1784 р. видав один з перших твір «Досвід про машини». Тоді Карно представив в Академію наук праці про повітроплавання. В години дозвілля науковець писав також вірші. У 1788 р. Л. Карно звернув на себе увагу роботою «Про корисність фортець на кордоні».

Під час революції обраний у 1791 р. депутатом в Законодавчі збори Франції, був членом комітетів дипломатичної служби і народної освіти, але пізніше присвятив себе питанням військової справи, обраний членом Конвенту, який призначив його одним з шести комісарів для організації військової оборони на кордоні Східних Піренеїв. Успішно виконавши це доручення, Карно в січні 1793 р. був призначений членом Комітету Громадського Порядку, йому було доручено завідування персоналом і рухом військ. У складі Комітету Карно залишався до 5 березня 1795 р. і виявив дивну діяльність, створив чотирнадцять армій, організовував оборону по всьому кордону і керував воєнними діями. Величезні послуги, зроблені ним, були оцінені сучасниками, присвоївши йому почесне прізвисько «організатора перемоги». Ці події у подальшому врятували долю Карно. Протягом травня 1794 р. учений займав пост Голови Конвенту, у 1795 р. членом Директорії, пізніше й президентом Директорії. Ставши першим консулом, Н. Бонапарт дозволяє Карно повернутися і призначає військовим міністром. Але не поділяючи багатьох поглядів і планів Бонапарта, Карно в жовтні 1800 р. змушений піти у відставку.

Як вчений, Лазар Карно в основному займався математичним аналізом і геометрією. Видав у 1797 р. «Роздуми про метафізику числення нескінченно малих», перекладені на англійську та німецьку мови. Починаючи з 1801 р., учений написав ряд цінних праць, представлених інституту, на підставі яких він брав діяльну участь у засіданнях. Найважливіші з них: «Про співвідношення геометричних фігур» (1801); «Геометрія положення» (1803); «Фундаментальні принципи балансу і руху» (1803) та інші. Поглиблено займався питанням потреби комплексних чисел і розбором різних способів обґрунтування аналізу. Став попередником Ж.-В. Понселе в питаннях проективної геометрії.

У 1815 змушений оселитися в Магдебурзі, де і провів останні роки життя. У цей час видав чималу кількість наукових праць. У 1834 р. в Антверпені встановлено пам'ятника Карно на честь захисту міста. У 1889 р. останки науковця були перевезені з Магдебурга до Парижу й поховані в Пантеоні.